ONLINE JOURNAL
E-ISSN:3060-5490

INSTITUTE OF UZBEK NATIONAL
MUSICAL ART NAMED AFTER YUNUS RAJABI

Milliy Madaniyat Jurnali - Журнал Национальной Культуры

Journal of national CULTURE

Поступила: 12.07.2026 · Принята: 04.09.2026 · Опубликована: 30.09.2026
DOI: https://doi.org/10.64681/5e9y0h10

ilmiy uslubiy jurnali – научно-методический журнал – research and methodological journal

Institute of Uzbek National Musical Art named after Yunus Rajabi
JOURNAL OF NATIONAL CULTURE, 2 (3), 2026
www.jnculture.uz

Teatrlashtirilgan konsert – sintetik san'at shakli sifatida

(A Theatricalized Concert as a Synthetic Art Form)

Farrux Egamberdiyev

Department of Theatre Arts
Uzbekistan State Institute of Arts and Culture
117036, Mirzo Ulugbek, Yalangoch Street, 127A
Uzbekistan/Tashkent
E-mail: egamberdiyev@gmail.com

Annotatsiya

Mazkur maqolada zamonaviy madaniyat va san'at sohasining murakkab va ko'p qirrali ko'rinishlaridan biri bo'lgan teatrlashtirilgan konsertlarni tashkil etish hamda ularni sahnalashtirish jarayonida rejissyor faoliyatining asosiy vazifalari atroflicha tahlil qilinadi. Rejissyor butun ijodiy va texnik jarayonni birlashtiruvchi, muvofiqlashtiruvchi hamda tashkiliy masalalarni hal etuvchi yetakchi shaxs sifatidagi alohida o'rni va roli keng yoritiladi. Sahnalashtiruvchi rejissyorning faoliyati darmon topgan dastlabki g'oya va konseptual fikrdan tortib, tomoshabinga taqdim etiladigan yaxlit, tugallangan sahna asarini yaratishgacha bo'lgan barcha bosqichlar kesimida va mantiqiy izchillikda ko'rib chiqiladi. Rejissyorning jamoani yagona badiiy maqsad atrofida jipslashtirish, ularning faoliyatini to'g'ri yo'naltirish hamda uzviy hamkorlikni ta'minlash borasidagi maxsus pedagogik va psixologik yondashuvlari ochib beriladi. Har bir ijodkorning individual salohiyatini umumiy sahnalashtirish g'oyasiga bo'ysundirish va unumli muloqot muhitini yaratish rejissyorlik mahoratining muhim mezoni sifatida baholanadi.

Kalit so'zlar: rejissura, teatrlashtirilgan konsert, sahna san'ati, badiiy bezak, postanovka, konsert dramaturgiyasi.

Abstract

This article provides a comprehensive analysis of the main tasks of a director in organizing and staging theatricalized concerts, which represent one of the complex and multifaceted forms of modern culture and art. It highlights the pivotal role of the director as a leading figure who unites and coordinates the entire creative and technical process while resolving organizational matters. The director's activity is examined in logical sequence across all stages: from the inception of the initial concept to the creation of a complete, unified stage production presented to the audience. Special pedagogical and psychological approaches employed by the director to unite the team around a common artistic goal, guide their activities, and ensure seamless collaboration are revealed. Subordinating the individual potential

of each artist to the overall concept of the staging and creating an environment of productive communication are evaluated as essential criteria of directorial mastery.

Keywords: directing, theatricalized concert, performing arts, artistic design, staging, concert dramaturgy.

Аннотация

В данной статье подробно анализируются основные задачи деятельности режиссёра в процессе организации и постановки театрализованных концертов, являющихся одной из сложных и многогранных форм современной сферы культуры и искусства. Широко освещается особая роль и значение режиссёра как ведущей фигуры, объединяющей, координирующей весь творческий и технический процесс, а также решающей организационные вопросы. Деятельность режиссёра-постановщика рассматривается в логической последовательности на всех этапах: от зарождения первоначальной идеи и концептуальной мысли до создания целостного, завершённого сценического произведения, представляемого зрителю. Раскрываются специальные педагогические и психологические подходы режиссёра к сплочению команды вокруг единой художественной цели, правильному направлению её деятельности и обеспечению неразрывного сотрудничества. Подчинение индивидуального потенциала каждого творческого работника общей концепции постановки и создание среды продуктивного общения оцениваются как важный критерий режиссёрского мастерства.

Ключевые слова: режиссура, театрализованный концерт, сценическое искусство, художественное оформление, постановка, концертная драматургия.

Bugungi kunda teatrlashtirilgan konsertlar jamiyat madaniy hayotining muhim tarkibiy qismiga aylandi. Zamonaviy konsertlarda endi faqat musiqiy asarlar ijrosi emas, balki sahnaviy harakat, obrazlar tizimi va dramatik rivojlanish orqali muayyan g‘oya ifoda etiladi. Bu esa rejissyordan keng qamrovli bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘lishni talab qiladi. Zamonaviy konsertlar rejissyori musiqa, teatr, xoreografiya, nur va media texnologiyalari hamda dramaturgiya sohalarini chuqur anglashi zarur.

Teatrlashtirilgan konsert – bu an’anaviy konsert shaklidan farqli ravishda dramaturgik asosga ega bo‘lgan, sahnaviy harakat va obrazlar orqali birlashtirilgan

konserta-spektakldir. Unda har bir nomer muayyan g‘oya yoki syujet atrofida uyg‘unlashtiriladi.

Shuni ta’kidlash joizki, konsert tashkil etish jarayonida muayyan qonuniyatlar mavjud bo‘lib, ular asosan amaliy tajribada shakllangan. Mazkur qonuniyatlarni nazariy jihatdan tizimlashtirish zamonaviy rejissura oldidagi muhim vazifalardan biridir.

Teatrlashtirilgan konsert – turli san’at turlarining sintezi bo‘lib, uning markazida rejissyor shaxsi turadi. Konsertning badiiy yaxlitligi, ta’sirchanligi va dramaturgik izchilligi bevosita rejissyor mahoratiga bog‘liq.

Teatrlashtirilgan konsert – bu turli san’at turlarining (musiqa, dramaturgiya, xoreografiya, ssenografiya, multimedia) organik birlashuvi asosida yaratiladigan murakkab sahnaviy forma hisoblanadi. Unda an’anaviy konsertga xos “nomerlar ketma-ketligi” emas, balki yaxlit dramaturgik tuzilma ustuvor ahamiyat kasb etadi. Bu jihatdan u teatr spektakliga, kino dramaturgiyasiga hamda ommaviy madaniy shou dasturlarga yaqin turadi. Shuning uchun rejissyor bu yerda faqat “nomerlar joylashtiruvchisi” emas, balki asar muallifi darajasidagi ijodkor hisoblanadi.

Teatrlashtirilgan konsertning muvaffaqiyati, avvalo, rejissyorning konseptual tafakkuriga bog‘liq. Konsepsiya – bu:

- g‘oya (idea),
- mazmun (content),
- shakl (form),
- uslub (style) ning birligidir.

Rejissyor quyidagi savollarga javob topishi shart: Men nima demoqchiman? (g‘oya). Kimga demoqchiman? (auditoriya). Qanday vositalar orqali? (shakl). Qanday ta’sir qoldirmoqchiman? (katarsis). Agar ushbu savollarga aniq javob bo‘lmasa, konsert tarqoq, ta’sirsiz va “oddiy nomerlar yig‘indisi”ga aylanib qoladi.

Rejissyor sahnalashtiruvchi rassom va ssenarist bilan birgalikda konsertning sahnaning vizual yechimi ustida bosh qotiradi. Dekoratsiyalar, proyeksiyalar,

yorug’lik yechimlaridan foydalanish? ijrochilarning joylashuvi va mizansenalarning o’zgarishini aniqlash? vokal, cholg’u va raqs nomerlari o’rtasidagi sahnaviy makonni oqilona taqsimlash kabi vazifalarni bajaradi.

Konsertning tomoshabopligi ko‘p jihatdan ifodali va funksional sahna yechimiga bog‘liq. Rejissyor sahnalashtirish jarayonlarini butunligicha muvofiqlashtiradi. Ishtirokchilar bilan ssenariyni o’qib, muhokama qiladi, repetitsiyalar (mashg’ulotlar)ni tashkil etadi, ularda nafaqat nomerlar, balki o’tish joylari, harakatlanish joylari, sahnalar ham ishlab chiqiladi. Xoreograflar, musiqa rahbarlari, senograflar, yorituvchilar, videomuhandislar va kostyumerlar bilan o’zaro hamkorlik qiladi. Jarayonning yaxlit konsert g’oyasiga muvofiqligini kuzatib, repetitsiyalar davomida tuzatishlar kiritib boradi.

C.C.Klitin “Rejissyor konsert estradasida” nomli kitobida “Konsert estradasi adabiy materialga bo‘lgan talablari jixatidan asosi dramaturgiya bo‘lgan spektaklga yaqin turadi…” deydi[1, 23-b].

Teatrlashtirilgan konsert aniq dramaturgik asosga ega bo‘lishi lozim. Bu – konsertning g‘oyaviy yo‘nalishi, mavzusi va dramatik rivojlanishini belgilab beradi. Masalan, “O‘zbekiston – tinchlik yurti” mavzusidagi teatrlashtirilgan konsertda vatanparvarlik, millatlararo totuvlik, taraqqiyot kabi g‘oyalar markazda bo‘ladi. Rejissyor konsert dramaturgiyasini ishlab chiqishda quyidagilarni amalga oshiradi:

Konsert dinamikasi va hissiy intensivligini hisobga olgan holda nomerlar ketma-ketligini qurish;

Konsert qismlalarini konferans, video-roliklar, plastik etyudlar yordamida bog’lash;

kulminatsiya nuqtalarini va yakuniy akkordni yaratish.

Rejissyor nafaqat umumiy badiiy bezakni, balki bevosita repetitsiya jarayonini ham boshqaradi[2, 13-b]. Ishtirokchilarga ijodiy g’oyalarini tushuntirish bilan bir qatorda, aktyorlik va vokal nomerlariga tuzatishlar kiritadi, ijrochilar

ansamblini shakllantiradi, sahnada ijrochilarning etik-estetik ifodaviyligini shakllantiradi. Ijrochining ichki motivatsiyasi va portnyorlar bilan o‘zaro hamkorligiga alohida e’tibor qaratadi[3, 4-b].

Konsert dasturini montaj qilish kinematografik montajni eslatadi, bunda kadrlarning har bir “birikishi” muhimdir. Rejissyor konsertning vizual mazmunini nazorat qilish bilan bir qatorda senografik yechimni muvofiqlashtiradi, sahna, yorug’lik va videoproeksiya bezaklarini, ijrochilarning liboslarini, vizual elementlar umumiy konsepsiyaga mos kelishini nazorat qiladi. Konsertning barcha unsurlari yaxlit belgilangan g’oyaga bo‘y so‘nishini belgilab beradi.

Ko‘p hollarda teatrlashtirilgan konsertlarning xarakteri, konsert davomiyligi va undagi ishtirokchilar avvaldan aniq bo’ladi. Konsert afishalari, mavzusi, ijrochilar to‘g’risidagi ma’lumotlar va reklama-roliklari orqali tomoshabinni konsert boshlanmasidan oldin unga tayyorlab boriladi[5, 67-b]. Ya’ni tomoshabin konsert tomoshasiga hali kirmay turib, unda ishtirok etadigan ijrochilar haqida ma’lumotga ega bo’ladi va shu bilan u konsert tomoshasiga tayyor holatda keladi[6, 13-b].

Yakuniy bosqichda rejissyor repetitsiya jarayonini boshqaradi, texnik xizmatlar bilan o’zaro hamkorlik qiladi, sahna ishchilari, yoruvchi muxandislar, ovoz operatorlari, liboschiilar, rekvizitorlar ishini nazorat qiladi. Nomerlar ustida ish olib boorish bilan birga uni muallifning g’oyasiga muvofiqligini kuzatib boradi, sahnadagi harakat ritmi va temporitmini nazorat qiladi.

Teatrlashtirilgan konsertda rejissyorning qiyofasi - bu bosh g’oya va uning sahnada amalga oshirilishi, turli san’at turlari va sahnaviy obrazni yaratishdagi bog‘lovchi bo‘g‘indir. Konsertning muvaffaqiyati va uning tomoshabinga ijobiy ta’siri ortida rejissyorning ijodiy yondashuvi, tashkilotchilik qobiliyati va yaxlit sahna asarini ko‘rish qobiliyatiga bog‘liq. Zamonaviy rejissyor nafaqat sahnalashtiruvchi, balki rassom, psixolog, dramaturg va muvofiqlashtiruvchi (koordinator) bo‘lishi lozim.

Teatrlashtirilgan konsert rejissurasida yana bir muhim jihat – bu tomoshabin bilan interaktiv muloqot, ya’ni emotsional bog‘lanish hisoblanadi. Rejissyor shunday sahna muhiti yaratishi kerakki, unda har bir tomoshabin o‘zini ishtirokchi sifatida his qilshi zarur[7, 65-b].

Tadbir kuni rejissyor badiiy rahbar va muvofiqlashtirish vazifalarini bajaradi, asosiy va so‘ngi repetitsiyani o’tkazadi, ishtirokchilardan konsert davomiyligi va texnik reglamentga rioya etilishlarini nazorat qilib turishlarini so‘raydi[8, 56-b]. Barcha nomerlar va nomerlar orasidagi zanjirni to‘g’ri bajarilishini nazorat qiladi, fors-major vaziyatlarini tezkorlik bilan hal etadi.

Konsert tugagandan so’ng rejissyor quyidagilarni tahlil qiladi: konsertning badiiy va tashkiliy yakunlari; konsertning tomoshabinlar va tanqidchilar tomonidan idrok etilishi; barcha ishtirokchilarning o’zaro hamkorligi samaradorligi[9,10, 98-b].

Bu bosqich kelgusidagi konsertlarni takomillashtirish va kasb mahoratini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Teatrlashtirilgan konsertning rejissyori nafaqat g’oya muallifi, balki butun jarayonning muvofiqlashtiruvchisidir. Konsertning asosiy g‘oyasidan tortib, tomoshabinning olqishlarigacha rejisyor bashaqradi. Uning vazifalari badiiy fikrlash va tashkilotchilik ko‘nikmalarini talab qiladigan keng ko‘lamli vazifalarni qamrab oladi. Konsertning muvaffaqiyati asosan rejissyorning professionalligi va uning barcha ishtirokchilarni yagona ijodiy jamoaga birlashtirish qobiliyati bilan belgilanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Stanislavskiy K. S. Aktyorning o‘z ustidagi ishi. M.: Iskusstvo, 2008.
2. Barabanov I. A. Основы режиссуры массовых мероприятий. M.: GITIS, 2015.
3. Комиссаржевский Ф. Ф. Основы режиссуры. M.: Наука, 2010.
4. Матвеев И. М. Театрализованние консерти: драматургия и постановка. M.: Просвешение, 2017.
5. Bichkov V. V. Teoriya i praktika ssenicheskogo iskusstva. SPb.: Piter, 2020.
6. Egamberdiyev F.T. Estrada san’ati metodologiyasi va texnologiyasi T.: Iste’dod, 2020.

7. Egamberdiyev, F. T. (2023). Estrada sahnasida aktyorning ijodiy chizgilari va tomoshabin bilan bevosita muloqot. *Oriental Art and Culture*, *4*(3), 211-216.
8. Egamberdiyev, F. (2025). Teatrlashtirilgan konsertlar hamda dramatik spektakllar o ‘rtasidagi uzviylik va farqlar. *Mahalliy va xalqaro konferensiyalar platformasi*, (2), 257-263.
9. Kolkanatov, A. (2025). The Need to Improve the Performance of Cultural Centers. *Turkology*, (2).
10. Kolkanatov, A. (2025). The Need to Improve the Performance of Cultural Centers. *Turkology*, (2).

References

1. Stanislavskiy, K. S. *Aktyorning o‘z ustidagi ishi* [An Actor’s Work on Himself]. Moscow: Iskusstvo, 2008. (in Uzbek)
2. Barabanov, I. A. *Osnovy rezhissury massovykh meropriyatiy* [Fundamentals of Directing Mass Events]. Moscow: GITIS, 2015. (in Russian)
3. Komissarzhevskiy, F. F. *Osnovy rezhissury* [Fundamentals of Directing]. Moscow: Nauka, 2010. (in Russian)
4. Matveyev, I. M. *Teatralizovannyye kontserty: dramaturgiya i postanovka* [Theatrical Concerts: Dramaturgy and Production]. Moscow: Prosveshcheniye, 2017. (in Russian)
5. Bichkov, V. V. *Teoriya i praktika stsenicheskogo iskusstva* [Theory and Practice of Stage Art]. St. Petersburg: Piter, 2020. (in Russian)
6. Egamberdiyev, F. T. *Estrada san’ati metodologiyasi va texnologiyasi* [Methodology and Technology of Variety Art]. Tashkent: Iste’dod, 2020. (in Uzbek)
7. Egamberdiyev, F. T. “Estrada sahnasida aktyorning ijodiy chizgilari va tomoshabin bilan bevosita muloqot” [The Actor’s Creative Characteristics on the Variety Stage and Direct Communication with the Audience]. *Oriental Art and Culture* 4, no. 3 (2023): 211–216. (in Uzbek)
8. Egamberdiyev, F. “Teatrlashtirilgan konsertlar hamda dramatik spektakllar o‘rtasidagi uzviylik va farqlar” [Continuity and Differences between Theatrical Concerts and Dramatic Performances]. *Mahalliy va xalqaro konferensiyalar platformasi* [Platform of Local and International Conferences], no. 2 (2025): 257–263. (in Uzbek)
9. Kolkanatov, A. “The Need to Improve the Performance of Cultural Centers.” *Turkology*, no. 2 (2025).